

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2012 RUGSĖJO 29 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 35 (115)

Tipo ta prasme...

„Draugo“ vyr. redaktorė Dalia Cidzikaitė „įžemino“ perdėtą lietuvių – šiaurės ir anapus Atlanto – susižavėjimą „The New York Times“ dienraštyje paskelbtu Th.S. Turston straipsniu apie lietuvių kalbą (straipsnio vertimas internetu turbūt apskriejo visą Žemės rutulį ir nudžiugino kai kuriose jo vietose gyvenančią Lietuviją), įrodydama, kad tai tik plepalai, nerimtas ir nevalyvas argumentų sudurymas iš įvairių šaltinių. Vis dėlto greta skeptiškų vertinimų tekstas sukėlė ir džiaugsmo (gal ne visai pamatuoto) bangą – štai kokia ta mūsų gimtoji kalba, ta žalioji bruknelė ant sniego, anot Mikalojaus Daukšos, kurią turim sergėti lyg savo akį. Sergėti nuo visokių virusų-užkratų, per šimtmečius ją aplipusių slavizmais, germanizmais ir kitais-izmais...

Gimtoji mūsų kalba šiandien yra prikimšta visų aukščiau minėtų izmų ir dar anglosaksiškai vietinio dialekto, kuriuo patys anglai tikriausiai pasibaisėtų. O greta to viešpatauja žodžiai ir žodelyčiai, savotiški niekiniai parazitai, kaip *tipo, ta prasme, nepagavau kampo, apšalau, vau* (tikriausiai išreiškiant džiugią nuostabą) ir t. t. Kalbantieji tų parazitėlių net nejaučia ir nesupranta, kai paklausi, – o ką tai reiškia žodis *tipo*.

Bet jau visai šlykštu klausytis troleibusinės kalbos, ypač keliaujant, tarkim, Vilniaus Antakalnio žiedo link. Tarpusavy ja šnekučiuojasi jauni, gražūs, augaloti mėlynakiai, šviesiaplaukiai – kaip iš pieno plaukę vaikinai (rečiau merginos), kalbėdamiesi apie sportą, apie skaitas, pasimatymus ar pasilinksminimą kuriame nors naktiniame klube. Tai trumpi žodelyčiai ar „smagūs“ pasakymai, prasidedantys raide „b“ ir pasibaigiantys priesaga „matj“. Beveik kiekvieno sakinio pabaigą palydi šitos „b“ ir „matj“. Jaunuoliai nejaučia, kad jų liežuvis savaime įpina į vingrų kalbos raštą tuos žodelius. Nutildyti, t. y. sugėdinti šitaip kalbančią „chebra“ baisu – dar apstumdys, aprėks „keliaukščiais“ arba, neduokdie, išlakdins per troleibuso langą...

Neseniai teko girdėti, kaip iš televizijos ekrano kalba broliai žurnalistai. Iš jų lūpų biro tokie „perlai“, kaip: *ta prasme turi praeiti laiko, kad tu susidėliotum pats save; gavo didelį piniginių įnašą į savo gyvenimą; jei būtų užsakymų stolas, turėtų jame dirbti labai daug žmonių* ir t. t. Šitaip ir panašiai kalba valdininkai, televizijos laidų vedėjai, teisininkai, buhalteriai... Bet jau visai katastrofiška tapo mūsų didžiųjų miestų pastatų iškabų kalbos kultūra. Pavyzdžiui, eidamas Vilniaus senamiesčiu, kur bepažvelgtum, pamatytum gražų, ant vienos rankos pirštų suskaičiuojamą kavinės, parduotuvės ar kokios nors „mandros“ įstaigos pavadinimą. Visur tik angliški, prancūziški, rusiški (bet lotyniškais raidėmis) pavadinimai, nors tu verk. Tokios *arkliakalbės* jau seniai neregėjo mūsų akys ir nesuvokė mūsų mąstymo padargai. Šita užsieninė marmalynė jau braunasi ir į mažesnius miestus, nes kurgi atsiliksi nuo mados.

Kalbininkai tik skėščioja rankomis: jie bejėgiai prieš svetimžodžių tvaną, ypač dabar, kai globalusis pasaulis tapo toks modernus ir taip priartėjo prie mūsų. Galima guostis nebent mintimi: praeis, kaip ir visos mados praeina. Bet koks „kietas“, jokių pro šalį užiančių vėjų neišverčiamas tas *tipo ta prasme...*

Benas Urbutis

Gintaro Žilio nuotr.

* * *

Ir aš žinau, ką pasakyt norėjau:
šviesiųjų upių platumos, išnoks
ir tavo sodų vaisiai, pavadinęs
šėivamedį, alyvą, nendrę žodis
kaip baltas dievas tolyje plastėjo,
Jis buvo sidabrinis uogienojas,
šešėlis žemę gaubiančios dienos;
į tavo auksą, tavo mėnesieną,
į tavo lūpų prieblandą bevėję
Jis lenkė žalią ajerą, parodė
kriauklėtą dugną, šešėliuotą nieką,
žieduoto veido, balto marių sniego,
šarmotų lūpų pusračiai gilėjo,
užtvindyti bekraštės tolumos.

Sigitas Geda

Bilhana. Penkios mėlynos pynės (ištrauka)

Kitame numeryje:

- A. Žemaitytė. Kūrėjas mieste
- Kybartų istorija – knygoje
- Antano Kalanavičiaus poezija

Redaguoja Renata Šerelytė rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. Benas Urbutis. *Tipo ta prasme...*
- 2-as psl. A. V. Škiudaitė. Rainių žudynės ir 1941 m. sukilimas (II)
- 3-as psl. L. Sendrauskienė. „Mamos skara muziejų“/ Krašto žinios
- 4-as psl. A. Vaškevičius. Viename muziejuje – visa Lietuva
- 5-as psl. Judita Vaičiūnaitė. Eilėraščiai
- 6-as psl. Knygų apžvalga
- 7-as psl. R. Dragenytė. Tapatybės atspindžiai L. Šimkutės poezijoje
- 8-as psl. Kultūros kronika

„Mamos skara gėlėta muziejų pakabinta ...”

Laima Sendrauskienė

Lidijos Šimkutės Skuodo muziejui padovanoti daiktai – begalinė pagarba savo pradžių pradžiai

Reti, tačiau labai prasmingi poetės iš Australijos Lidijos Šimkutės apsilankymai tėvų žemėje suskamba jos išraiškingu žodžiu susitikimuose su skaitytojais, blykstelė laikraščių publikacijomis ir taip kaskart iki kito karto. Šią vasarą apsilankiusi poetė Lidija Skuodo muziejui dovanojo šventų tėvų namų relikvijų, įrėmintų ir kitų fotografijų, iš Nevočių, Krakų bei Mosėdžio per Vokietiją iki pat Australijos keliavusių mamos rankdarbių.

Tarsi populiaria daina tapusio J. Marcinkevičiaus eilėraščio „Lopšinė gimtinei ir motinai” leitmotyvas, kur viename posme sutelpa visa tautos istorija: „Kiek rovė – neišrovė/ Kiek skynė – nenuskynė/ Todėl, kad tu šventovė./ Todėl, kad tu – Tėvynė.” Poetės Lidijos Šimkutės Skuodo muziejui padovanotuose daiktuose viskas kartu: ir neišmatuojamas skausmas, ir Tėvynės ilgesys, ir begalinė pagarba savo pradžių pradžiai. Čia jos mamos rankdarbiai, kur toji prieš aštuonias dešimtis metų iš Nevočių į Krakes tekėjusi moteris atsiskleidžia buvusi ir audėja, ir siuvinėtoja, ir peltakiuotoja, ir ažūrinių nėrinių kruopštuolė. Galima suprasti, kokia kupina tų ženklų buvo tos moters kraičio skrynja ir kiek jų daug, kad rankdarbiai kartu su ja keliavo per platų pasaulį. Kaip vienoje publikacijų pastebi jos dukra poetė, tų audimų raštų dovanai užteko net ten, tolimos Australijos lietuvių bendruomenėje. Net ir ten Lidijos mama nepaleido savo vaikystėje atrasto ir pamėgto rankdarbių pasaulio. Šalia atsivežtinių į užjūrius audimų – margaspalvės juostos, jau austos tenai. Imponuoja, žavi lininių rankšluosčių asmeninės monogramos. Tai tie rankšluosčiai, kabėdami pagarbijoje kambario vietoje toliausioje nuo Lietuvos šalyje, gebėjo būti gimtinės buities ambasadoriai, iškalbiau už tūkstantį žodžių pasakantys apie tautinį tapatumą, savastį, kuri keliauja kartu su žmogumi. Nedalomai vientisa paprastučiais siūlų dygsneliais, žingsneliais, raportais užkoduota, branginta, išsaugota. Tarsi maldaknygės žodžiai, tarsi namų lino kvapas, tarsi pats kelias namo.

Pasirinkusi gydytojos – dietologės profesiją ir žodžio raiškos kelią, Eugenijos Zubaitės (g. 1910 m.) ir Prano Šimkaus (g. 1907 m.) dukra Lidija dar ankstyvoje vaikystėje neteko sesers dvynės Liucijos. Tvarkingo, darbštaus ūkininko šeima su mažais vaikais Lidija ir Algirdu, palikusi visa užgyventa Lietuvoje, skynėsi kelią vardan tų mažųjų ateities. Skaudžiai aižėjo ir trūkinėjo prigimta. Vaikai, nepatyrę nepriteklių, augę laisvoje, nors ir svetimoje šalyje, gal tik nujautė, ką patiria, išgyvena jų tėvai, keliaudami į nežinią, ir visko, kas brangiausia, atsakydami. Neįkainojamos vertės vieno žmogaus gyvenimo kraustuliai, lydėję ilgame kelyje ir tarsi tuos žmones aplenkę, nes pastarieji į Lietuvą sugrįžo sauja pelenų, kad atgultų į tėviškės žemelę, o jie dabar pradės naują gyvenimą muziejuje. Tam, kad ir toliau iškalbiau už tūkstantčius žodžių rypuotų neišmatuojama, nenusakoma ilgesį.

„Mūsų žodis”, 2012 rugsėjo 14 d.

KRAŠTO ŽINIOS

● Rugsėjo 13 d. 515-ąjį Pasvalio miesto gimtadienį paskelbė festivalis „Literatūros šėlsmas”. Čia šurmuliavo Knygų mugė, skambėjo bardų dainos, folkloro melodijos, trimitininkų atliekami kūriniai. Eilės skaitė geriausių poezijos skaitovų šiemet pripažintas aktorius Albinas Kėleris ir jaunas poetas Tomas Taškauskas su draugais. Savo naujausią romaną „Mano vardas Marytė” pristatė rašytojas Alvydas Šlepikas, papasakojęs apie Lietuvoje gyvenančius „vilko vaikus”, įkvėpusius jį parašyti šitą romaną. „Literatūros šėlsmas” neįsivaizduojamas be dėmesio didžiai talentingam rašytojui Mariui Katiliškiui, karo metu gyvenusiam ir kūrusiam Pasvalyje. Jam buvo skirtas gatvės spektaklis „Marius ir mes”, kuriam scenarijų kūrė mokytoja Laima Vaitkevičienė. „Literatūros šėlsmą” organizavo Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka, drauge su miesto jubiliejumi atšventusi ir savo 75-erių metų gimtadienį.

● ● ●

Rugsėjo 18 d. įvyko Europos Sąjungos kultūros paveldo prizo ir *Europa Nostra* 2012 metų apdovanojimų Liubavo dvaro malūniui-muziejui nacionalinė ceremonija. Šiais apdovanojimais siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į kultūros paveldo kokybiško išsaugojimo svarbą. Jie dar vadinami Europos kultūros paveldo Oskarais. Liubavo dvaro malūno restauravimo ir pritaikymo muziejui projekto autorius – skulptorius Gintaras Karosas. Jo nuomone, Liubavo dvaro malūnas tapo pažinimo šaltiniu ateinančioms kartoms. Europos Sąjungos ir *Europa Nostra* garbingo pripažinimo dėka Liubavos malūnas atsiranda europiniame kultūros paveldo žemėlapyje.

● ● ●

Rugsėjo 29 d. Varėnoje vyks septynioliktoji Grybų šventė. Šįkart ji skirta Varėnos miesto 150-mečiui paminėti ir pasipuošė skambiu šūkiu: „Su gimimo diena, Europos grybų sostine!” Šiemet sukanka 150 metų nuo tada, kai 1862 m. rugsėjo 5 d. Varėnoje sustojo pirmasis traukinys. Nuo tada pradėta skaičiuoti Varėnos miesto istorija. Šiemetės Grybų šventės metu vyks jau dešimtas Lietuvos grybavimo čempionatas Varėnos rajono savivaldybės mero taurei laimėti, grybaujama bus Marcinkonių kaimo miškuose. Vėliau miesto parke vyks linksmybės, grybavimo čempionato nugalėtojų apdovanojimas ir daugelis kitų renginių: šventinio traukinio atvykimas, atminimo ženklų, skirto miesto jubiliejui, atidengimas ant Varėnos geležinkelio stoties pastato, knygų, tautodailės ir prekybos mugė, rajono folkloro ansamblių ir jaunųjų Varėnos talentų pasirodymai, popžvaigždžių koncertai ir, žinoma, galinaga vakaro diskoteka.

Miestelio pastatai

A. Vaškevičiaus nuotraukos

Viename muziejuje - visa Lietuva

Algis Vaškevičius

Lietuvos liaudies buities muziejus Rumšiškėse, netoli Kauno – tai muziejus po atviru dangumi, atidarytas metais prie Pravienos upelio žiočių, Kauno marių pakrantėje. Tai didžiausias ir žymiausias tokio pobūdžio muziejus Lietuvoje, vienas didžiausių pagal užimamą plotą (195 ha) ir eksponuojamų nekilnojamųjų pastatų skaičių (138) muziejų Europoje.

Muziejaus įkūrimo idėją puoselėjo menotyrininkai Vacys Milius ir Klemensas Čerbulėnas, etnografas Izidorius Butkevičius, architektai Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, Juozas Baršauskas. Dar 1965 metais tuometė vyriausybė priėmė nutarimą dėl muziejaus steigimo. Muziejus įkurtas 1966 m. Pievelių kaimo vietoje. Tuomet čia gyveno 18 šeimų. 1967 m. prasidėjo muziejaus statybos, o

ta iki šiol. Teigiama, kad muziejų kasmet aplanko apie 90 tūkstančių lankytojų, čia ne kartą yra lankęsi šalies vadovai ir jų svečiai, viešėjo Švedijos, Norvegijos karališkosios poros, daugelio šalių prezidentai, premjerai.

Muziejus mena XVIII–XX a. laikotarpį Lietuvos kaime ir miesteliuose, čia yra daug Lietuvos etnografinių krašto regionų architektūros, kultūros, buities eksponatų. Tai ir svirnai, klėtys, tvartai, klojimai, daržinės, žardinės malkinės, malūnai, tvoros, šuliniai, taip pat liaudies architektūros bei senovinės žemdirbystės padargai. Beveik 7 kilometrų kelyje yra visų keturių Lietuvos etnografinių re-

Suvalkiečio sodyba

gionų sodybos, pavieniai pastatai, įvairios dirbtuvės, liaudies technikos paminklai.

Kuriant Rumšiškių muziejų, visi jo bendradarbiai vykdavo į ekspedicijas ieškoti eksponatų (šiandien vadinamų muziejines vertės daiktais), atrinkti pastatų. Lygiagrečiai buvo renkama ir aprašomoji bei ikonografinė medžiaga. Pirmasis pastatas – vėjo malūnas iš Akmenos kaimo (Raseinių r.) buvo atkeltas jau 1967 m. Po poros metų beveik sukomplektuota dzūkų sodyba, pastatyta Josvainių karčema, kepurinis vėjo malūnas iš Vaivadiškių (Ukmergės r.), aukštaitiška jauja-daržinė, pirtis, kalvė, žemaitiška jauja, svirnas, suvalkiečių kluonas.

Perkėlus daugiau pastatų, reikėjo stiprinti priešgaisrinę apsaugą. Buvo įsigyta gaisrinė mašina, ir dirbti su ja buvo rengiamos priešgaisrinės pratybos, kuriose dalyvaudavo visi jaunesni muziejininkai. Turint savo priešgaisrinę apsaugą, pavyko išvengti didesnių gaisrų, kokie buvo kilę Estijos ar Latvijos liaudies buities muziejuose.

Daugelį šiame muziejuje rodomų eksponatų galima rasti ir kituose muziejuose, tačiau niekur kitur nepamatysi mūsų senosios statybos pamink-

lų – gyvenamųjų būstų ir ūkinių pastatų, kuriuose lietuviai gyveno ir dirbo. Tuo šis muziejus skiriasi nuo kitų ir yra vadinamas muziejumi po atviru dangumi arba skansenu, kokie yra labai populiarūs Vakarų Europoje.

Šiandien daug gyventojų neturi tėviškių, tad dingusios tėviškės atvaizdą galima rasti Rumšiškėse. Dažnai čia atvyksta jaunos šeimos su vaikais ir jiems aiškina, kaip gyveno jų seneliai, kokius žemės ūkio padargus naudojo, kokius darbus dirbo, kokie naminiai gyvuliai buvo laikomi.

Šiuo metu Lietuvos kaime jau labai retai kur gali išvysti gerai išlikusį praėjusių laikų trobesį, o tie, kurie išlikę, yra gerokai pakeisti. Tad tie trobesiai, kurie perkelti iš įvairių Lietuvos kraštų į Rumšiškės, yra bene vieninteliai, išlaikę pirmąsį vaizdą. Būtent ta autentika labiausiai ir traukia lankytojus į šį muziejų.

Kiekvienas iš muziejų perkeltas pastatas yra savitas ir visi jie skiriasi vieni nuo kitų. Vienaip statė neturtingi miškingų kraštų dzūkai, daug didesnius ir turtingesnius trobesius rentė derlingų žemių savininkai suvalkiečiai. Muziejaus pastatai Rumšiškėse sugrupuoti sodybomis, o jos sudarytos iš vieno krašto pastatų. Kiekviena sodyba, be pagrindinių pastatų, turi dar ir vadinamosios mažosios architektūros – šulinius su svirtimis, avilius, tvoros ir vartelius, kryžius ir koplytstulpius. Įdomūs ir sodybų želdiniai – sodai, gėlių darželiai ir daržai.

Nukelta į 8 psl.

Karčema

pirmoji ekspozicija lankytojams atidaryta 1974 metų birželio 22 dieną. Pirmieji eksponatai – Šiluvos malūnas, namas iš Plungės rajono, dviaukštis svirnas iš Dzūkijos.

Atidarius muziejų, jame buvo 52 pastatai, o statybos vyko toliau: buvo suformuotas aukštaičių rėžinio kaimo fragmentas, išplėsta žemaičių kaimo struktūrinė dalis. Suvalkijos sektoriuje pastatyta vargana miškų darbininko sodyba ir malūnininko sodyba. Muziejaus išplėtimo darbai vyks-

Žemaičių sodyboje

Pradžios mokykla su mokytojo butu.

JUDITA VAIČIŪNAITĖ

Aldonos Ruseckaitės nuotrauka

IEVOS MEDIS

Sapne ar miraže –
 toj gegužės šviesų apgaulėj
 vėl bėgu pro granito rutulį –
 mažytį gaublį,
 pro ievą,
 žydinčią šlaite
 prie Donelaičio gatvės,
 per šlapią atšvaitą
 nuo bibliotekos durų,
 gatavos
 tos senos klišės,
 neišdylančios širdy,
 bet namas
 apaugęs vėl šešėliais lyg vijokliais,
 temstant menamas
 švytėjimas jo pravirų langų,
 po gatvės laiptais
 fontanas laša į tylos baseiną,
 laikas – taip, tais
 šaligatviais
 vėl bėgu šviesų ratą,
 šimtametį
 ievos kvepėjimą jaučiu tamsoj,
 apglėbus medį...

AGAVA

O vėjas,
 praskleidęs užuolaidų
 žalią languotą kartūną,
 bučiuoja virtuvės agavą,
 kuri niekuomet nežydės,
 atnešdamas man
 tavo tolimą
 keistą ir graudų artumą,
 lyg šiltą šešėlį
 žalios išvešėjusios šiaurėj
 žvaigždės.

O radijas praneša lietu,
 puodely garuojančiai kavai
 pakvimpant dienos tikrumu,
 kai jau muša aikštėj valanda,
 pratęsusi man biografiją saule,
 sparnuotą agavą
 iškėlus lyg stabą ryte
 ties nykia kasdienybės valda.

VILKDALGI, KVEPIANTIS VASAROS VAKARĄ

Vilkdalgi, kvepiantis vasaros vakarą
 violetinėj prieblandoj prie tuščios
 mokyklos,
 velniško ilgesio vieniša gėle,
 violončelės tirpstančio virpesio
 veltui dar gaudomas aidas, nutolus
 vilkstinė nesugražinamų mėnesių,
 vilgančios žvilgsnį mėlynos miglos,
 vilkdalgi, žiedlapio šiltas aksome...

SENAS BUTAS

Žydi balta hortenzija
 rūko pilnam kambary, –
 už horizonto į ten
 veda keliai keturi.

Lapų drėgni šešėliai,
 laimės pilna kančia,
 rašomajai mašinėlei
 tykiai stuksenant nakčia.

Trata tramvajai, o ten
 tarsi viltis skaidri
 žydi balta hortenzija
 jau tuščiam kambary.

OBELYS

Ēriukai po žydinčiomis
 palei ežerą obelėmis –
 vandens verpetams suraibuliuavus,
 ant griūvančio skardžio
 viena po žiedynų karūnom pabūk,
 ir gėlos nebeliks –
 vien tavo šviesus vienišumas,
 vien erdvią ramybę suardžiusio
 skambėjimo lūkestis –
 viesulas, užęs senais maumedynais,
 mylėjimo mėlynas balsas –
 jis niekad nebenutils,
 nors tolsi to ežero lieptais –
 miglotais, mauruotais, mediniais,
 subliuvus ēriukams tamsoj
 po pavasario obelėmis...

VINJETĖ

Tie violetiniai katilėliai,
 gyvi katilėliai,
 augę prie ežero –
 skambantis vėjy
 vaikystės giesmynas,
 kvepiantis vandeniū
 žalias tas balsas,
 geibus ir geismingas,
 žalias lyg ežero pieva,
 o tu iš miglos atsikėlei...

Tu iš miglos ir iš prieblandos
 priskini tylutėliai
 puokštę laukinių gėlių
 ir jų atspalvius pasisavini –
 lyg iš vinjetės,
 puošusios pirmą
 eilėraščių sąsiuvinį,
 tie katilėliai,
 tie nebevystantys katilėliai...

NAKTIES ŠALNOJ

Tu stovi atsirėmus į piliastrą –
 tai ne orkestras, tai lietus lašnoja,
 tu panaši į tamsėlynį astrą,
 dar tebežydingi nakties šalnoj...

Tokia giedrybė tau širdy – nors verk,
 tokia šviesa šešėlių apsupty
 per nesibaigiantį rudens koncertą
 po ūkanotais gėstančiais sietynais...

Tu stovi vieniša – lyg laisvę švęstum,
 lyg tau išspinduliuotų Paukščių Taką
 garsų griūtis, kuri vis tiek atves
 į paskutinį kristolinį taktą...

KNYGU APŽVALGA

C. S. Lewis. Kipšo laišakai: seno velnio patarimai jaunam velniukui. Iš anglų kalbos vertė Zigmantas Ardickas, Kęstutis Šidiškis. – 2-oji papild. laida. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011

Spaustuvės dažais ši knyga jau nebekvepia – šiaip ar taip, išleista praėjusiais metais, ją jau seniai turėjo užgožti lavina naujų leidinių. Bet paradoksalu tai, kad lavina naujų leidinių užsimiršta, o štai „Kipšo laišakai“ atminty vis tebegyvi. Pavadinimas žaismingas, bet tie, kurie ieškos čia paviršutiniško humoro, smarkiai apsiriks – senas velnias, rašantis laiškus jaunam velniukui ir mokantis jį žmogaus gundymo meno, anaipso nėra juokingas, nors kartais ir prabyla tipiško britiško humoro intonacijomis.

Anotacijoje ši knyga vadinama *populiariosios teologijos* kūriniu – vadinasi, skirtu didesnei skaitytojų auditorijai, nei rimtoji teologija. Tačiau viskas priklauso nuo to, kaip skaitytojas suvoks tą populiarumą. Dažniausi jo požymiai – veiksmo linija, nepagrįsta psichologiškai, arba psichologija, adekvačiai nesusieta su realybe. Abu vienodai blogi. „Kipšo laišakai“ skaitytoji to nesiūlo. O ką siūlo, sufleruoja dvi citatos kūrinio pradžioje: „Velnias ...išdidžioji dvasia... negali pakęsti pajuokos“ (Tomas Moras) ir „Išvaryti velnią, jei jis nepasiduoda Šventajam Raštui, geriausia jį išjuokiant ir iš jo tyčiojantis, nes jis nepakelia paniekos“ (Liu-teris). Taigi ši knyga yra ir apie juoką. Nepaprastai aktuali tema, ypač lietuviams, kurių humoro jausmas paprastai formuojasi vaizdo, o ne žodžio įtakojamas, užtat kartais būna tiesiog katastrofiškas (užtenka pasižiūrėti naująsias komercinių TV humoro programas). Antra vertus, niekuomet nederėtų pamiršti liūdno A. Čechovo posakio: „Ponai, iš ko gi jūs juokiatės? Ar ne iš savęs?..“ Tačiau jeigu jūs neskaitėte Čechovo, bijau, kad niekuo negalėsiu jums padėti.

„Kipšo laišakai“, nors rašyti ir seniai, atveria daugelį šiandienos problemų – kad ir įsivaizduojamos žmonių lygybės tema. O ji juk tėra mitas. Kaip rašo Lewisas – graži moteris niekad nebūna lygi bjauriai, senbernaras – žaisliniam šuniui, o talentingas vaikas – analfabetui. Netgi demokratija – ir ši politikų linksniuojama sąvoka yra tik Majos šydas. „Demokratijai nereikia didžiųjų žmonių“, – taip yra pasakęs kadaise vienas anglų politikas. O tikėti, kad plečiantis mokslinei pažangai, žmogus liausis būti blogas – naivu, nes patirtis dory-

bės atžvilgiu, kaip rašo Lewisas, tėra iliuzija. Ir dar man baisiai patinka, kaip kipšas Paralius žavisi žodžiu „trauma“: „Belzebubai, koks naudingas žodis, Filologinis pragaro padalinys gerai padirbėjo“.

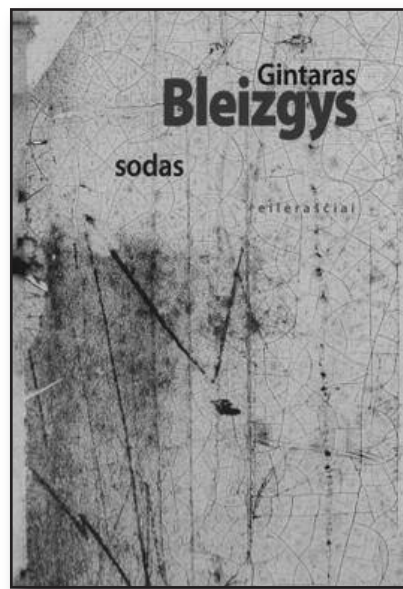
Nerimas: svarbiausių humanitarnių ir socialinių grėsmių bei jų pasekmių Lietuvai išvalgos/ Viktorija Daujotytė, Valentinas Mikelėnas, Arvydas Šliogeris, Aleksandras Vasiliauskas, Vladas Žulkus. – Vilnius: Tyto alba, 2012

Šios knygos autoriai – Lietuvos mokslų akademijos tikrieji nariai. Trys humanitarai, teisininkas ir ekonomistas, pateikiantys išvalgas bene apie svarbiausias – humanitarines – grėsmes ir galimus jų padarinius. Bene didžiausią išpūdį palieka Viktorijos Daujotytės tekstas „Grėsmių yra visada“: profesorė kalba ne tik apie silpnėjančius žmogiškuosius išteklius, bet ir apie kitas sritis – politiką, ekonomiką, teisę, kultūrą, kurios visos susijusios su humanitariniu lauku, tik kažkas sugalvojo, kad vienos yra svarbios, o kitos – šalutinės. Jautrus profesorės žvilgsnis į tai, kas kitam galbūt ir neužkliūva, tarkim, plakatines ideologijos pavyzdys – ilgai ant Vilniaus stulpų kabojęs plakatas „Atverk savo širdį. Lietuva – Baltijos šalis. Atverkime Baltijos širdį pasauliui“, kuriame į mažytį širdies pavidalo taškelį (Lietuvą) tamsios figūros beda pirštais. Mažytė kultūros pamoka – pirštais rodyti negražu, tą suvokia net paprastas kaimo žmogus. O plakate – štai, prašom... Ir dar taip agresyviai. Kas čia benorės tą širdį atverti?

Arvydas Šliogeris pakankamai žiauriai (bet tikrai negaliu sakyti, kad nepelnytai) pliekia televiziją kaip šiuolaikinės masių ideologijos pavyzdį, jo retorikoje ataidi rūstūs Schpenglerio „Stabų saulėlydžio“ atgarsiai. (Tik gal šiuo atveju labiau tiktų žodis „saulėtekis“ – bent jau pas mus stabai kolei kas nežada leisti...). Kadangi savaip mėgstu Šliogerio pesimizmą – nedidelėmis dalimis, atmiešiančiomis kvailą politikų optimizmą, paprastai susijusių su rinkimais – tai šitos dalies kaip tik ir užteko, didesnė apimtis jau būtų pakenkusi adekvačiam realybės suvokimui.

Vladas Žulkus samprotauja apie tai, ar Lietuvai tikrai reikalingesni išsilavinę amatininkai, praktikai ir

siaurų technologinių šakų specialistai, ar tikrai nereikalingi filosofai ir menininkai, savo išvalgomis gąsdinantys visuomenę. Valentinas Mikelėnas kalba apie tai, ko gali ir negali teisė, kad teismai tapo pačia pavojingiausia valstybės valdžios šaka. O Aleksandras Vasiliauskas teigia, kad kuo labiau blogėja žmonių gyvenimo kokybė ir sąlygos šalyje, tuo ambicingesni, bet nerealūs ilgalaikiai strateginiai tikslai primygtinai peršami žmonėms. Taigi, taip teigia mokslininkai, o apibendrinimus ir išvadas turėtų susidaryti pats skaitytojas.

Gintaras Bleizgys. Sodas: eilėraščiai. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012

Ar poetas turėtų būti pamišėlis? O gal atvirksčiai – racionalaus ir praktiško proto? Šiaip ar taip, Gintaro Bleizgio atveju šiuos du kraštutinius galima suderinti. Juk, sutikite, bene pats blogiausias variantas yra poetas, kuris neturi nė vieno iš šių kraštutinių, tik begalinį norą rašyti ir, aišku, spausdintis, o talento stygių kompensuoja prisitaikymu prie skaitytojų skonio. Apie pamišimą, sąmyšį ir kitus šakninius žodžius prašnekau ne veltui – ant knygos nugarėlės Aidas Marčėnas rašo, kad „ekspresionistiniuose eilėraščiuose egzistencinis nerimas sumišęs su metafiziniu ilgesiu. Sumišęs čia – šakninis žodis. Sumišęs iki pamišimo“. Skaitytojų žiniai, Gintaras Bleizgys yra ne tik poetas, rašto žmogus, bet ir puikus matematikas, verslininkas. Galima netgi teigti, kad jis žino, kaip įrodyti eilėraščių, kaip apibrėžti lygties nežinomuosius, tačiau, nenuvertindamas proto, jis jo ir nesuabsoliutina. Kas gi yra protas, kai susiduri su angelu? Kai atsiduri banginio pilve, kaip atsitiko pranašui Jonai, ir šis paskui turėjo progos teigti, kad „pasaulis remias/ne šito pasaulio logika“ ir kad „net pačiam didžiausiam /bepročiui net pačioj giliausioj/ jūroj tamsiausiam/žuvies pilve yra/ suskaičiuotas kiekvienas/ plaukas ant galvos net ir/šitoks nelaimėlis/ amžinybėje turi vienodus šansus/ su tais kurie tobulai mąsto“. Jūs tik pažiūrėkite, kiek šitoje nedidelėje eilėraščių atkarpėlėje telpa fatališkos kaip algebros lygtis poezijos!.. Man atrodo, kad geros poezijos reikia mokytis kaip matematikos. Nesvarbu, kad sunku. Šiuo atžvilgiu J. Brodskis, sakydamas, kad poezija yra

ne pramogos ir net ne meno rūšis, o genetinis tikslas ir evoliucinis bei lingvistinis žiburys (šią citatą savo str. pateikė P. Visvydas ankstesniajame „Kultūros“ numeryje), buvo visiškai teisingas.

Gao Xingjian. Dvasios kalnas: romanas. Iš šiuolaikinės kinų kalbos vertė Agnė Biliūnaitė. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2011

Prieš nusigašdami romano stori ir svorio, išiminkite, kad tai – kol kas vienintelio kino, gavusio Nobelio literatūros premiją (2000 m.), kūrinys. Jeigu ir tai neįtikins, galima pridurti, kad autorius – ne tik rašytojas, bet ir garsus kinų dramaturgas, dailininkas ir disidentas. O jeigu jau net ir tai neprivers jūsų atsiversti romano, tai belieka vienintelis argumentas: rašytojui buvo diagnozuotas vėlyvos stadijos plaučių vėžys, tačiau netrukus diagnozė atšaukta. Pastarasis įvykis, ko gero, labiausiai ir paskatino sukurti šį didžiulį, daugiau nei 500 puslapių turintį romaną. Ir aš manau, kad dabar jūs tikrai nors kiek susidomėsite šiuo kūriniu, nes juk rašyti romanus žmones priverčia kur kas menkesnės priežastys, nei klaidinga mirties diagnozė.

O apskritai šis romanas – savotiška Kinijos kultūros ir istorijos enciklopedija, perteikta keliautojo akimis. Kelionė – simboliškas veiksmas, tokiu pat simbolišku galima pavadinti ir šventojo kalno ieškojimą. Man kažkodėl labai įsiminė pagrindinio veikėjo kelionė per rūką Kinijos kalnuose – lyg kokioje vėlių karalystėje ar sapne, kai išnyksta ne tik fiziniai orientyrai, bet ir pojūčiai: balsas, regėjimas, sugebėjimas lytėti. Išpūdingos įvairių Kinijos regionų, tautų bei tautelių, genčių gyvenimo spalvos (nesakau – „aprašymai“, nemėgstu šito diletantų žodžio, primena „apsakymą“, abu labu vienodi, ir blogiausias abiejų požymis – žanro nepaisymas). Žinoma, ilgainiui skaityti atsibosta, juolab romane pasakotojui nieko nenutinka – jo nepagrobia, neuždaro, neišvaduoja ir t. t., tačiau kūriny visgi kupinas keistos magijos, o ir tai, kad romaną galima skaityti ilgai, vis sugrįžtant prie įstrigusios atmintin vietos ir pamąstant – neabejotinas privalumas.

Barbora Pelėdaitė

Lietuviškos tapatybės atspindžiai Lidijos Šimkutės poezijoje

Ramutė Dragenytė

Lidija Šimkutė (g. 1942) priklauso vadinamai jaunesniajai pokario išeivijos rašytojų kartai (tarp Vitalijos Bogutaitės, Eglės Juodvalkės ir kt.), tai generacijai, kuri jautė pareigą (kaip politiniai pabėgėliai) išlaikyti savo kalbą ir kultūrą. „Benamystės“ dalia, žemininkų poezijoje manifestavusi gimtosios žemės ilgesį, bežemių generacijos kūryboje – dievoieškos problemas, Šimkutės tekstuose išreikšta archetipiniais įvaizdžiais ir stichiška subjekto laikysena. Pasak poetės, kūrėjas skverbiasi į požeminę arba neapčiuopiamą erdvę, siekdamas suprasti save ir Visatą, tad ir jos pačios poezijoje lyrinio subjekto tapatybė sietina su archetipinėmis būties formomis. Šimkutės kūryboje nėra primityvaus gimtosios žemės ilgesio – lietuviškiems įvaizdžiams suteikiama metafizinė prasmė. Pranešime nagrinėjama šių įvaizdžių reikšmė kaip ontologinės ir istorinės atminties sklaida.

Šimkutė nelaiko savęs išskirtinai lietuvių poete, nes ji jau daug metų rašo ir anglų kalba. Tačiau, kaip teigia autorė, „pradžioje pasirinkau rašyti lietuviškai <...> todėl, kad man labai svarbu išpareigojimas kultūrinei identifikacijai. Man atrodo, vakarų civilizacijos versmės nyksta ir kad tai mūsų laikų visuomenei didelis nuostolis, nes kultūrinės tradicijos yra visko šaltinis“; „lietuviškumą, kaip vertybę, mano ir jaunesnė generacija nėra savaime suprantama sąvoka. Ją pasirenkam arba atmetam, nors ir jausdami sentimentų. Ji organiškai neatsiskleidžia. Jei ta vertybė mums yra svarbi, ji reikalauja pasišventimo“.

Pasak Ričardo Pakalniškio, Šimkutė „priklauso tai negausiai jau emigracijoje užaugusiai literatų kartai, iš kurios tik vienas kitas paveiktas sąmonėje glūdinčios Lietuvos legendos, o gal ir prigminties balso. Išaugusi įvairiakalbėje ir daugiakultūroje aplinkoje, lietuviškumą ji suvokia kaip jokių tradicijų nevaržomą sielos raiškos būdą ar priemonę. Tiesiog ji jau pasaulio, o ne kokios tautinės bendruomenės žmogus“. Ši universali bendražmogiška laikysena vyrauja ir autorės pasisakymuose, ir poetiniuose tekstuose.

Kultūrinė tapatybė, kaip asmens orumą įkūnianti kategorija, yra inspiruota atminties, kurią istorikai vadina istorine sąmone. Istorinė sąmonė yra universali teorinė sąvoka, ją galima pritaikyti taip pat ir poetiniam tekstui, nes per istorinę sąmonę praeities ženklai pateikiami interpretacijos ir reprezentacijos būdu. Istorinėje sąmonėje identitetas formuojasi priklausomai nuo įvykių, kurie gali būti ir mitinio pobūdžio – teikiantys žmogui ir pasauliui reikšmę, pasak istoriografo Jørno Rūseno, jie gali būti „anapus horizonto, kuriame žmonės gyvena savo gyvenimą“. Tai reiškia, kad tokio įvykio realybė traktuojama aukštesnė ir realesnė nei vadinamasis tikrasis pasaulis – įvykiai įvykę aukštesnėje tikrovėje, kaip Rūsenas vadina – „dieviško pasaulio laike“.

Pasak Šimkutės, „pirmieji kūrybos prasiveržimai kurstėsi vaikystėje iš vienišumo, klaidžiojant Australijos žemyne, kai vaizduotės pasaulis telkėsi apie mitinį kraštą – gimtinę, kurios pati neprisiminiau“. Šimkutė su tėvais iš Lietuvos pasitraukė, kai jai buvo dveji metai – 1944 metais, tad lietuviškos tapatybės patyrimas pirmiausia atėjo per pasakojimus: „Lietuvos paslaptis ir tėvų bei lietuvių bendruomenės išlaikyta kultūra, pasakojimai man buvo stiprus mitinės referencijos impulsas <...> buvau prisiklausiusi tėvelio pasakų, tad klaidžiodama vienatvėje rašydavau eilėraščius prie Ovens upės, įsivaizduodavau esanti vaidilutė tolimoje Australijos upės pakrantėje, tarp eukalipčių ir keistų australiškų krūmokšnių. Parašytus eilėraščius degindavau tarsi aukas dievams“. Nepatirta ar užmiršta nuostata ryškesnė ankstyvojoje Šimkutės kūryboje, kuri kaip pati autorė įvardija, labiau asmeniška:

Atsigrėžusi / Ilgiuosi / Nepaliestos duonos / Manyje auga rugiai / Tavo pasėti rugiai (rinktinė „Iš arti ir toli“, p. 4) arba: *Atlaužiau // naminės*

Adomo Mickevičiaus bibliotekoje, Vilniuje. Iš kairės: poetė Lidija Šimkutė, literatūrologė Ramutė Dragenytė

duonos // idėjau balto sūrio į lino skepetą // aprisau pievų gėlėmis // ir pasiunčiau / su paukščiais // į tolimą Pietų šalį (rink. „Tylos erdvės“, 1999, p. 124).

Nostalgikų tiesioginių praeities vaizdinių net ankstyvojoje Šimkutės poezijoje nėra daug. Autorė teigia: „Mano eilėraščiuose nėra socialinių, istorinių nei politinių temų, aš rašau ne apie praeinančius įvykius, bet apie esminius bendražmogiškus dalykus. Mane domina pirmų būvis, pradžių pradžia, pasireišianti archetipiniais simboliais“. Poetės istorinėje sąmonėje praeities reiškiniai, formavę lietuvišką tapatybę, tapo mitiniais vaizdiniais.

Tu sergsti / mano sapną // ir kuri mane / kylant saulei // plaukiame lino burėm // mūsų kūnų upe (rink. „Tylos erdvės“, 1999, p. 94)

Prieš paskutinį sapną / sugrąžinu duoną / žemei ir jūrai // kas surinks trupinius / į saulės kepalą (rink. „Vėjo žvilgesys“, 2003, p. 26)

Lino burės, duona – tai lietuviški įvaizdžiai, tačiau jie apeliuoja ne į gimtinę, bet šiuo atveju į metafizinę sapno erdvę.

Jūros išmestas / gintaras // požemio medžio / blizgesys (rink. „Tylos erdvės“, p. 114)

Poroje eilėraščių figūruoja motinos ir tėvo įvaizdžiai – nors tai lietuviškos tapatybės reprezentantai, tačiau tekstuose jie yra įgiję archetipinę reikšmę:

Mano motina / sėdi / ir stebi // raudonus eukaliptus prie upelio / praeivius su šunimis / prieš daugelį metų / sodintas rožes ir krūmus // ji linkteli galvą // korelos klykia / kukabaros kvatojasi // ji girdi // lakštingalos giesmę / savo gimtajam kaime (rink. „Vėjo žvilgesys“, p. 48)

Mano tėvas / atsikėlė savo karste // sakydamas tai gali būti tavo / karstas ateinančiais metais // nusibodo man čia // tarė jis // apačioj tik vanduo / viršuj alkanos dulkės // jis palenkė galvą / degtuko šviesoj / nebemačiau savęs / ar ko kito (rink. „Vėjo žvilgesys“, p. 60)

Motina sujungia Australijos ir Lietuvos žemyną, tėvas – gyvųjų ir mirusiųjų pasaulį.

Nors Lietuvai atgavus nepriklausomybę, autorė dažnai pradėjo lankytis Lietuvoje, lietuviški įvaizdžiai eilėraščiuose traktuotini būtent kaip praeities ženklai, nes tik per laiko atstumą jie įgauna archetipinę reikšmę. Rūseno teigimu, žmogiškoji savastis nesibaigia individo gyvenimo laikotarpiu – istorinė sąmonė palaiko laikišką vienovę anapus gimimo ir mirties ribų. Praeitis yra dvasiškai išjudinanti jėga. Atsiminimo galia išryškina identiteto bruožus ir praeitį paverčia „ateities projekcija“.

IŠTRINKIME ŽODŽIUS iš atminties

kas tolina – yra čia / ko nėra – tas atgimsta / įeina į kiekvieną celą

ir augalo gyvybę iš pirmų žiedų žiedo garso

„Australijos kontinentas yra vienas seniausių pasaulyje. Užkopusi į Obiri Rock centrinėje Australijoje, Kakadu parke, aborigenų rezervate, esu tarši patyrusi pirmąją pasaulio būseną“, – Šimkutei buvimas kitame žemyne praplečia poetinės sklaidos lauką, emigracijos žemė nėra varžanti. Autorė nejaučia ribotumo ir dėl dviejų kalbų vartojimo (daugelis jos rinkinių – lietuvių ir anglų kalbomis; poetė teigia, kad kartais eilėraščiai rašomi lietuvių, kartais – anglų kalbomis). Tekstams būdingas universalumo pojūtis: *Pagalvojau / apie mėlynas gėles / dengiančias pasaulį // išbėgusi laukan / skinu levandas* (rink. „Mintis ir uola“, 2008, p. 58).

Eukaliptai / meta kamieno žievę // žiedadulkės sklaidžia rūką / ant rąstų stalo // rytmečio gėlės raizgo / stulpus ir tvorą // klausiančios medžių aidu // hortenzijos ir agapantos / stebiasi stebuklingoj šviesoj // atgimsta mano oda (rink. „Vėjo žvilgesys“, 2003, p. 68)

Šimkutės lyrinis subjektas (taip pavadinkime) nėra tiesiogiai veikiamas australiškos ar lietuviškos aplinkos. Tam tikri įvaizdžiai tampa kontempliacijos akstinu veržiantis į „žodžio švytėjimą“: *Kai saulėtos dienos / verčiasi kūliais / nuo amžino spindesio į abejingumą // netikėtai / peteliškės skrydis / suderina kalbą // ir žodžiai ima švytėti* (rink. „Mintis ir uola“, 2008, p. 28).

Peržvelgus visus Šimkutės eilėraščių rinkinius, galima teigti, kad jos poezija yra tylos ir erdvių poezija, keturių stichinių elementų poezija: vandens (jūra), žemės (medis), ugnies (saulė), oro (vėjas). Šimkutės poezija išgryninta, pasak recenzentės Rasos Čergelienės, „skambanti kaip skeletas“. Tokį meditatyvumą lėmė pačios autorės literatūrinis požiūris į tekstus – Šimkutė pati suvokia lietuvišką tapatybę kaip mitą, yra įsigilinusį Jungo teorijas, domisi Rytų filosofija. Pati kaip persona kuria savitą poetės vaizdinį. Šimkutės tekstai buvo panaudoti moderniajam šokiui (2003 m. Australijoje ir Europoje), poetiniam spektakliui (2005 m. Lietuvoje).

„<...> mano smalsumas, ilgesys kažko, nelengvai nusakomo, noras suvokti mūsų paskirtį šiame pasaulyje, į kurį ne savo noru ir valia patekome, veržėsi surasti išraiškos būdą aprėpti šią gyvenimo paslaptį. Taigi poezija, atrodo, manye buvo išsisknijusi ir neišvengiamai plėtėsi. Dažnai įsivaizduoju save medžiu ar paukščiu – šie simboliai ar įvaizdžiai dažni mano kūryboje“.

Iš mano minčių / dygsta augalas // ar planeta // apsisiaučiu samanom / išlendu drėgna // laukdama // dviejų kontinentų // susitikimo (rink. „Tylos erdvės“, p. 84) □

Pateikta sutrumpinta pranešimo versija

Ramutė Dragenytė – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto darbuotoja, Naujosios literatūros skyriaus doktorantė.

Kultūros kronika

✘ 2012 09 19 – 2012 10 06 Vilniaus Dailės akademijos ekspozicijų salėje „Titanikas“ veiks vienos žymiausių lietuvių metalo menininkų Birutės Stulgaitės paroda „Kintanti erdvė“. Autorė pristato 2000–2012 m. sukurtus mažosios plastikos darbus iš metalo. Metalu Birutė Stulgaitė kalba apie erdvę, dvasią ir judesį, prakalbina rūdis ir plieną, tinklą ir popierių, vinis ir varį. Tai asketiškas ir rafinuotas grožis. Pasak menininkės, nereikia visko išsakyti iki galo, konstatuoti, sukongretinti meninių vaizdų. Šioje parodoje – darbai, atsiradę iš kontempliacijos pertekliaus.

✘ 2012 09 20 – 2012 09 30 vyks Vilniaus dokumentinių filmų festivalis. Festivalio programoje – per 30 rinktinių dokumentinių filmų iš viso pasaulio, susitikimai su jų autoriais, kino meistriško dirbtuvės ir specialūs renginiai. Festivalis vyks Vilniaus „Skavijos“ kino centre ir kino teatre „Pasaka“. Šiemet festivalio šūkis – „Atpažink save kitame!“ Festivalį rengiančio kino centro „Skalvija“ programų koordinatore Sonata Žalneravičiūtė teigia, kad toks požiūris suteikia savęs pažinimo, atradimo džiaugsmą.

✘ 2012 09 20 – 2012 09 22 Vilniuje vyks tarptautinis gatvės teatrų festivalis „Mozaika“. Šiais metais jau aštuntą kartą vykstantis festivalis prasidės nuo Rotušės aikštės teatralizuota dalyvių eiseną

iki Mindaugo tilto, kur kartu su rudens lygiadienio švente įsilies į bendrą ugnies misteriją Neries pakrantėje. Festivalio renginiai vyks netradicinėse, netikėtose erdvėse, tai leis pažvelgti į Vilnių kitaip. Renginiai: Lietuvos žmonių su negalia sąjungos ir „Stalo teatro“ bendras projektas, Vilniaus senamiesčio teatro akcija, skamarochų teatras „DiGryza“ iš Minsko, ugnies teatras iš Maskvos „Feniks“, ugnies teatras KOT iš Kijevo, Stiopos ir Jekaterinos duetas ir soliniai pasirodymai (Maskva), solo pasirodymai su japonų stiliaus kovos vėduoklėmis ir delniniais fake-lais ir kitos įdomybės.

✘ 2012 09 14 – 2012 09 23 vyko Europos paveldo dienos. Renginys buvo skirtas visuomenei, supažindinant ją su kultūros paveldu, aktualizuojant vienokią ar kitokią kultūros paveldo sritį. Gausybės renginių neįmanoma išvardyti, tačiau apie aktualizacijos sritį galėtų šį bei tą pasakyti renginių pavadinimai: konferencija „Vilniaus katedra: objektas ir pasakojimas“, atvirų durų diena Genocido aukų muziejuje, daugybė pažintinių pasivaikščiojimų po istorines Vilniaus vietas su istorikais, architektūros specialistais, dailėtyrininkais, mokslų daktarais, etnologais. Štai keletas tų pasivaikščiojimų temų: „Rusėniškas Vilnius“, „Rytietiškas Vilnius“, „Protestantizmo dvasia Vilniuje“ ir kt.

✘ 2012 09 20 Genocido aukų muziejaus konferencijų salėje buvo pristatyta nauja Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro knyga „KGB slaptieji archyvai 1954–1991 m.“ Renginyje dalyvavo LGGRTC generalinė direktorė Teresė Bitutė Burauskaitė, LR Seimo narys, Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas dr. Arvydas Anušauskas, knygos mokslinis redaktorius dr. Arūnas Streikus, knygos sudarytoja dr. Kristina Burinskaitė, poetė Eglė Juodvalkė.

Viename muziejuje – visa Lietuva

Atkelta iš 4 psl.

Dzūkijos sodyba sukomplektuota iš Lazdijų rajono apylinkių trobesių. O troba statyta prieš šimtmetį. Netoliese – didžiulis iš Kirdeikių kaimo perkeltas klojimas, o svirnas su rūsiu atkeltas iš Pakruojo rajono. Paėjus į kalnelį – dzūkų kaimas, kai kuriuose iš pastatų galima apžiūrėti buitines ekspozicijas. Iš Musteikos kaimo čia atkeltas Tomo Gaidžio namas, kuriame prieš Pirmąjį pasaulinį karą yra gyvenęs garsusis Lietuvos gamtininkas Tadas Ivanauskas.

Netoli nuo čia – lietuvių tremtį į Sibirą mėnantys paminklai. Čia galima apžiūrėti jurta, kuri buvo pastatyta prie Laptevų jūros, amžinojo įšalo žemėje, pamatyti skurdų jos vidų. Šalia – ir tremties vagonas, kurio viduje taip pat daug šiurpių rodomų. Netoliese yra ir 8 metrų aukščio ažuolinis paminklas, skirtas negrįžusiems į Lietuvą.

Aukštaitišką XIX amžiaus ūkininko sodybą sudaro Biržų ir Pasvalio rajonų trobesiai. Tai dviejų galų gryčia su erdvia priemene, alaus darymo įranga, didžiulis tvartas, klojimas ir daržinė, du svirnai. Šalia yra ir kalvė, o netoliese – vėjo malūnelis. Šio kaimo trobesiai sustatyti pagal gatvę – „ūlyčią“, ant rėžių, kaip buvo nustatyta

Jurta iš amžino įšalo žemės.

valakų reformos metu. Tai būdingiausių aukštaičių pastatų grupė. Kaimo pradžioje yra XVIII amžiaus pirkia, kur jaunystėje gyveno kunigas ir poetas, kovotojas už lietuvių kalbą Silvestras Gimžauskas. Šioje pirkioje spaudos draudimo metais (1864–1904) veikė slapta lietuviška mokykla.

Suvalkijos skyriaus pradžioje – išpūdinga XX amžiaus pradžios Obelynės kaimo sodyba raudonų čerpių stogais. Čia didelis kiemas, „stuba“ vadinamas gyvenamasis namas, visose patalpose – medinės grindys. Čia nemažai žemės ūkio padarų, prie namo gražus darželis, ir ši sodyba rodo, kad čia gyventa tikrai pasiturinčio ūkininko.

Praėjus pro nedidelę zanavykų ūkininko sodybą, patenkame į žemaičių teritoriją. Tai ir didžiulė turtingo žemaičio sodyba netoli Grūslaukės, ir visos žemaičių kaimas. Čia ir iš Kėdainių rajono atkelta senoviška karčema, ir svirnas iš Skuodo rajono, kurio viduje buvo įrengta slėptuvė rekrūtams – vyrams, kurie vengė 25 metų tarnybos caro armijoje. Netoli karčemos – mažosios Lietuvos laukininko sodyba, už jos – šaltinis.

Labai daug lankytojų visada sulaukia ir muziejaus miestelis, kuris dar nebaigtas formuoti. Čia perkelti arba rekonstruoti pastatai iš įvairių nedidelių Lietuvos miestelių. Itin įdomi yra Plokščių pradžios mokykla, kurios viduje galima apžiūrėti klasę bei tvarkingai įrengtą mokytojo butą. Netoliese, rekonstruojamoje špitolėje įsikūrę įvairūs amatininkai, o šalia – ir vienintelė Lietuvoje karietų paroda. Miestelio aikštę puošia ugniagesių globėjo švento Florijono skulptūra.

Rumšiškėse gražu visais metų laikais, nors lankytojų čia daugiausia vasarą. Daugelis čia grįžta ir antrą, ir trečią kartą, atsivežta paaugusius vaikus ir anūkus, kuriems nori papasakoti apie tą Lietuvos kaimo praeitį, kuri dažnam jau tolina ir tik knygoje. Lankytojus čia traukia mūsų tautos kultūrinis paveldas, įvairūs teminiai edukaciniai užsiėmimai, dėmesys, skiriamas vaikams, graži gamta, kalendorinės šventės ir įvairūs renginiai, o kartais tiesiog noras pabūti toliau nuo miesto šurmulio. □